

Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden (TAYV) sekä hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE)

- kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävinä

POHJANMAAN HYVINVOINTIJOHTAJIEN KOKOUS
31.08.2022

Österbottens välfärdsområde
Pohjanmaan hyvinvointialue

**Milloin on
oikea hetki ja
missä vaikuttavin paikka
näille strategisille
kokonaisuuksille ja
yhdyspinnoille
hyvinvointialueellamme?**

Kuntien ja alueiden yhdyspinnat

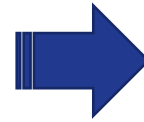
Kaksi lakisääteistä tehtävää- HYTE ja TAYV

Miksi kannattaa kytkeä toisiinsa?

Lakisääteinen edistämiselvoite

- Tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden (TAYV) edistäminen ja syrjinnän ehkäisy
 - Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986) §6
 - Yhdenvertaisuuslaki (1325/2014) §4
- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen (HYTE)
 - Laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä (612/2021) §6, §7
 - Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) §6-10
 - Terveydenhuoltolaki (1326/2010) §11, §12
 - Kuntalaki (410/2015) §1

Lakisääteinen suunnitteluelvoite

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelu

- *Toiminnallinen* TAYV-suunnitelma
- koskee organisaation päätöksenteon ja palvelujen tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta
- Viranomaisella on velvollisuus edistää TAYV:tta ja ehkäistä syrjintää suunnitelmallisesti

Hyvinvointikertomus

- kunnilla ja alueilla lakisääteinen vastuu suunnitelmien valmistelusta, laadinnasta, toimeenpanosta, seurannasta ja arvioinnista

SYRJINNÄNKIELTO

Syrjinnän kieltö/YVL §8

Ketään ei saa syrjiä iän, alkuperän, kansalaisuuden, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, poliittisen toiminnan, ammattiyhdistystoiminnan, perhesuhteiden, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Syrjintä on kielletty riippumatta siitä, perustuuko se henkilöä itseään vai jotakuta toista koskevaan tosiseikkaan tai oletukseen.

Välittömän ja välillisen syrjinnän lisäksi tässä laissa tarkoitettua syrjintää on häirintä, kohtuullisten mukautusten epääminen sekä ohje tai käsky syrjiä

Syrjinnän kieltö/Tasa-arvolaki §7

Välitön ja välillinen syrjintä sukupuolen perusteella on kielletty.

Välittömällä sukupuoleen perustuvalla syrjinnällä tarkoitetaan tässä laissa:

- 1) «naisten» ja «miesten» asettamista eri asemaan sukupuolen perusteella;
- 2) eri asemaan asettamista raskaudesta tai synnytyksestä johtuvasta syystä;
- 3) eri asemaan asettamista sukupuoli-identiteetin tai sukupuolen ilmaisun perusteella

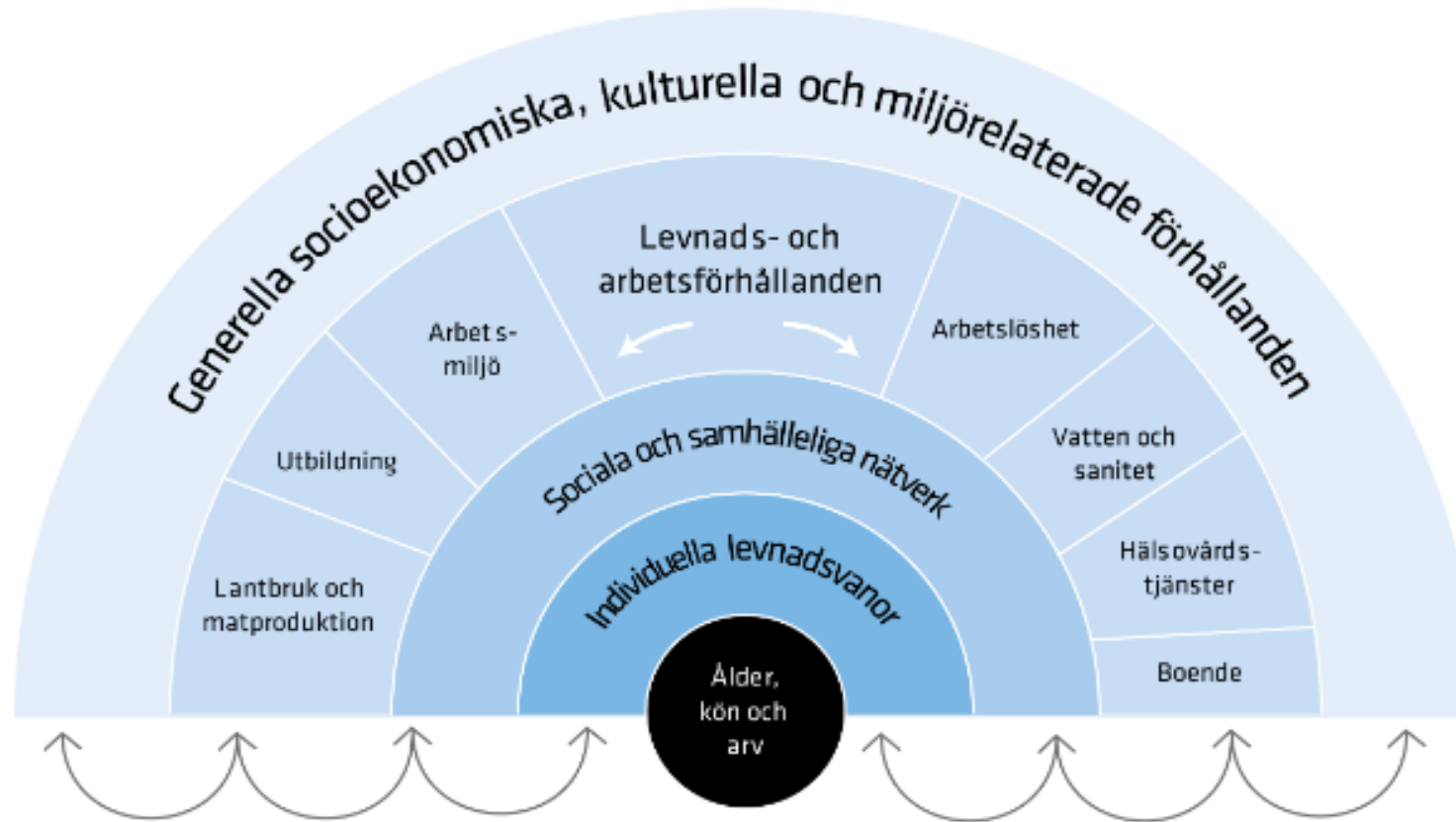

YHTEISET TAVOITTEET ja KÄSITTEET MAHDOLLISUUS INTEGRAATIOALLE?

- *Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen* on toimintaa, jonka tavoitteena on lisätä väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä kaventaa terveyseroja
- Yhdenvertaisuuden edistäminen on toimintaa, jonka tavoitteena on ehkäistä syrjintää, turvata kaikkien ihmisten tosiasiallinen yhdenvertaisuus sekä poistaa syrjinnästä johtuvaa eriarvoisuutta yhteiskunnassa
- Sukupuolten tasa-arvolla tarkoitetaan ja sillä edistetään sekä muodollista tasa-arvoa eli syrjimättömyyttä ja yhtäläisiä oikeuksia ja mahdollisuuksia, että tosiasiallista tasa-arvoa

Terveyttä ja hyvinvointia määrittävät tekijät - kytkeytyy myös tasa-arvoon ja yhdenvertaisuuteen

Dahlgren G, Whitehead M. (1991). Policies and Strategies to Promote Social Equity in Health. Stockholm, Sweden: Institute for Futures Studies.

Agenda 2030 - kestävän kehityksen indikaattorit

1. EI KÖYHYTTÄ

Lapsiköyhyys
Suhteellinen köyhyys
Perustoimeentulon saajat
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavat
Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saavat lapsiperheet

2. EI NÄLKÄÄ

Maa- ja puutarhatalousyritysten määrä
Elintarvikkeiden hinta tuloihin nähden
Kasvikset lasten ruokavaliossa
Pellojen eroosioriski

3. TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

Rokotuskattavuus
MPR-rokotuskattavuus
Asukastytytyväisyys
Väestöllinen huoltosuhde
Kotona asuvat ikäihmiset
Terveet elinvuodet, naiset
Terveet elinvuodet, miehet
Sairastavuusindeksi
Kiireettömän lääkärikäynnin odotusaika
Liikalihavuus
Nuorten huonon terveydentilan yleisyys
Nikotiini tuotteiden käyttö nuorten keskuudessa
Nuorten huolta herättävä toiminta
Eläkeikäisten lonkkamurtumat
Kunnan liikunnan edistämisen toimet
Kansantauti-indeksi
Menetetyt elinvuodet
Koettu elämänlaatu
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimet

4. HYVÄ KOULUTUS

Toisen asteen koulutuksen saaneet
Koulutuksen ulkopuolella olevat nuoret
Syrjivää kiusaamista kokevat koululaiset
Yksinäisyyttä kokevat koululaiset

5. SUKUPUOLTEN TASA-ARVO

Työmarkkinoiden sukupuolijakauma
Paikallishallinnon sukupuolijakauma
Palkkatasa-arvo

6. PUHDAS VESI JA SANITAATIO

Jäteveden käsittelyaste
Vesihuollon investoinnit

7. EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA

Uusiutuvan sähkön tuotantokapasiteetti
Asuinrakennusten sähkönkulutus
Tuulivoimakapasiteetti

8. IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA

Bruttoarvonlisäys
Työpaikat työvoimaa kohden
Lainakanta
Työttömyysaste

9. KESTÄVÄÄ TEOLLISUUTTA, INNOVAATIOITA JA INFRASTRUKTUUREJA

Nopean laajakaistan saatavuus
Uudet yritykset
Työpaikkojen moninaisuus

10. ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN

Gini-kerroin
Nuorisotyöttömyys
Nuorten tyytyväisyys elämäänsä
Väestönmuutos

11. KESTÄVÄT KAUPUNGIT JA YHTEISÖT

Ilmanlaatu (NO2)
Ilmanlaatu (PM10)
Sähköisten ajoneuvojen latauspisteet
Päivittäistavarakauppojen saavutettavuus
Henkilöautokanta
Joukkoliikenteen kannattavuus

12. VASTUULLISTA KULUTTAMISTA

Asuinrakennusten energiankulutus
Oppilaitosten vastuullisuus

13. ILMASTOTEKOJA

Hiilinielupotentiaali
Ilmastonmuutoksen riskien ja sopeutumisen toimet
Asuinrakennusten kasvihuonekaasupäästöt
Kasvihuonekaasupäästöt väestöä kohden
Kasvihuonekaasupäästöt bruttoarvonlisäystä kohden
Kasvihuonekaasupäästöjen vähennystavoite

14. VEDENALAINEN ELÄMÄ

Järvien tila
Jokien tila

15. MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ

Maatalousmaa
Puuston kasvu
Viheralueet
Suojelualueet

16. RAUHAA JA OIKEUDENMUKAISUUTTA

Korruptioaste
Henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset
Rikollisuusaste
Äänestysaktiivisuus, kuntavaalit
Äänestysaktiivisuus, eduskuntavaalit

17. YHTEISTYÖ JA KUMPPANUUS

Yhteistoiminta kestävässä kehityksessä

TAYV ja HYTE - integraatio

Vertaisiesimerkki Ruotsin kansanterveystyöstä

Miten yhdyspintojen synergiat voidaan parhaiten optimoida?

Utgångspunkten till folkhälsan

”Hälsan i befolkningen bör vara både god och jämlik. Det innebär att alla ska ha samma möjligheter till en god hälsa. Folkhälsoarbete syftar till att främja hälsan och förebygga sjukdomar i både riskgrupper och hela befolkningen.”

*Tillsammans för en god och jämlik hälsa inom en generation.
Stödstrukturer under 2021 och vägen framåt
Folkhälsomyndigheten*

TAYV yhdyspinta HYTEen - esimerkki Ruotsin kansanterveystyön fokuksesta

”Ojämlikhet i hälsa kan beskrivas som systematiska skillnader i hälsa mellan grupper med olika social position, uttryckt i till exempel utbildning, inkomst eller yrke. Jämlik hälsa är frånvaron av sådana skillnader. Diskrimineringsgrunderna kön, ålder, födelseland, sexuell läggning och funktionsnedsättning kan också vara orsaker till ojämlikhet i hälsa”

(Folkhälsomyndigheten, 2021)

Ruotsin kansanterveystyön kokonaisuus – hyvä ja yhdenvertainen terveys

- 8 kansanterveyden tavoitealuetta
- fokusalueet
- seuranta- ja ydin indikaattoreineen

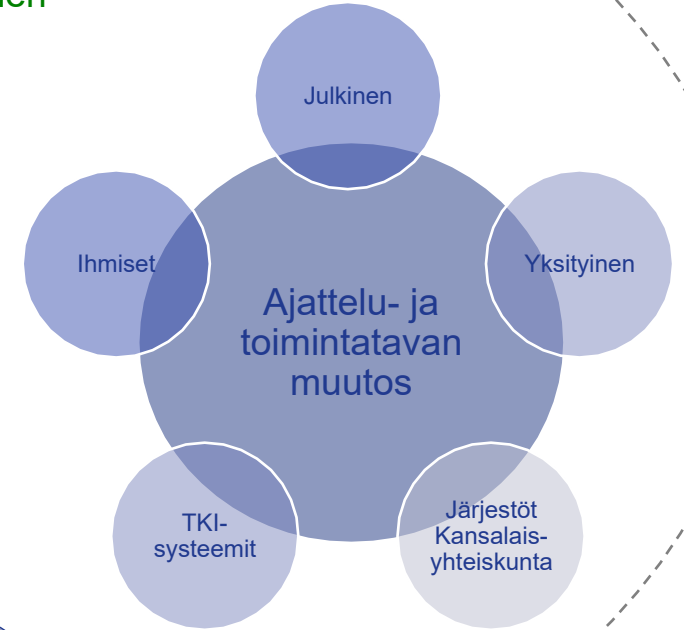
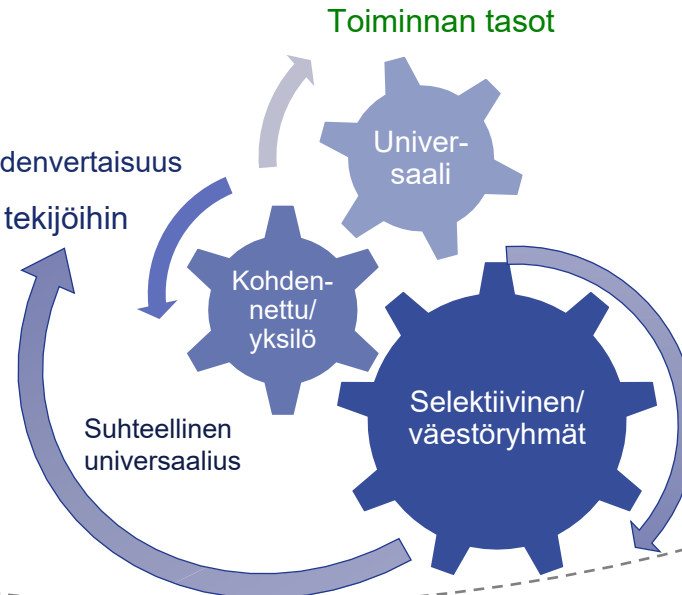
Hyvinvointi ja terveyserojen poistaminen

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Perspektiiviruuha - tarvitaan kokonaisnäkemyksiä ja tavoitealueiden yhteensovittamista

Tosiasiallinen yhdenvertaisuus
Sosiaaliin ja rakenteellisiin tekijöihin vaikuttaminen

Muutoslähtöinen yhteiskunta-, hyvinvointi - sekä elivoimakehitys.

Sosiaalisisiin eroihin terveydessä voidaan vaikuttaa

Sosiaaliset erot terveydessä ja hyvinvoinnissa edellyttävät

- 1) Työ on kohdennettava taustalla oleviin yhteiskunnallisiin edellytyksiin sekä sosiaalisiin ja rakenteellisiin, hyvinvointiin ja terveyteen vaikuttaviin tekijöihin
- 2) Kansanterveystavoitteen saavuttaminen vaatii toimijoilta kauaskantoista ja tavoitteellista yhteistyötä kaikilla sektoreilla ja yhteiskunnan tasoilla, joilla ratkaiseva merkitys hyvinvointiin ja terveyteen

Västerbottenin kansanterveystyön malli - vertaisoppimisen malli Pohjanmaalle?

2022:

Yhteinen aiesopimus:

- lähtökohdat, tavoitealueiden priorisoinnit, roolit ja vastuut
- kunnat, alue + lääni sekä muut keskeiset toimijat

Västerbottenin kansanterveysfoorumin perustaminen

- Yhteiset tavoitteet ja vastuut jatkossa
- Johtoryhmä/pj maaherra) (5 jäsentä) ja työryhmä (5 jäsentä) edistämään alueen HYTE-työtä ja osaamista

Lyssna

- Behovsorienterat förhållningssätt

Lita på varandra

- Tillitsbaserad arbetsprocess

Göra

- Strukturerade metoder

Yhteiset HYTE –
tavoitteet ja
pyrkimykset

Hyte korkeimmalle
poliittiselle tasolle

Päätöksen-tekijöiden
HYTE-osaamisen
vahvistaminen

Örat mot marken och blicken mot horisonten (2019-2021) - hanke
Västerbottenin malli hyte-työn paikalliseen ja alueelliseen yhteensovittamiseen

Alueellisen tayv- suunnittelun integraatio HYTEen edellyyttä kuntien ja alueiden dialogia

TAYV-HYTE - integraation hyödyt

- Palvellaan kaikkia asiakkaita ja aluetta paremmin
- Toimitaan edistävän ja ennaltaehkäisevän palvelutavoitteen ytimessä huomioiden TAYV = toimitaan tehokkaammin
- Yhteistyöllä toimintakapasiteetti kasvaa
- Kokonaisnäkemys vähentää näkökulmaruuhkaa (perspektivträngsell) ja syventää yhteispintaymmärrystä ja tavoitteiden mukaista toimintaa
- Suunnittelu - ja toimeenpanotyö tehostuu yhteisistä tavoitteista ja toimenpiteistä
- Poliittinen sitoutuminen ja osaaminen vahvistuu
- Yhteinen ohjaava dokumentti yhdenvertaistaa eri väestöryhmiä, osallistaa kaikki

Mitä ajatuksia alustus herätti?

Välämäende genom livet. Hyvinvointia läpi elämän.

Marjo Hannu-Jama kehittämissuunnittelija, TKI -yksikkö

marjo.hannu-jama@ovph.fi

Österbottens välfärdssområde
Pohjanmaan hyvinvointialue